

โคपालสูตร¹

[๑๗] เอกาทสฺหิ ภิกฺขเว อํฺเคหิ สมนฺนาคโต โคपालโก อภพฺโพ โคคณฺ์ ปฺริหริตุํ ฆาตีกาตุํ, กตเมหิ เอกาทสฺหิ, อึฉ ภิกฺขเว โคपालโก น ฐฺปนฺณญฺ โหติ, น ลกฺขณกฺุสโล โหติ, น อาสาภฺิกิํ สาณฺฺตา โหติ, น วณฺ์ ปฺริจฺจนาเทตา โหติ, น ฐฺมํ กตฺตา โหติ, น ติตฺถํ ชานาติ, น ปิํตํ ชานาติ, น วิถิํ ชานาติ, น โคจฺรกฺุสโล โหติ, อนวเสสโทหิํ โหติ, เย เต อุสฺสา โคปิตรโ วิโคปฺรินายกา เต น อติเรกปฺุชาย ปฺุชฺเตตา โหติ. อึเมหิ โช ภิกฺขเว เอกาทสฺหิ อํฺเคหิ สมนฺนาคโต โคपालโก อภพฺโพ โคคณฺ์ ปฺริหริตุํ ฆาตีกาตุํ

เอวเมว โช ภิกฺขเว เอกาทสฺหิ ฐฺมเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อภพฺโพ อึมฺสุมิ ฐฺมมฺวินเย วุชฺฐึ วิฐฺพุหิ เวปฺุลลํ อาปชฺุชิตฺตุํ, กตเมหิ เอกาทสฺหิ, อึฉ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ฐฺปนฺณญฺ โหติ, น ลกฺขณกฺุสโล โหติ, น อาสาภฺิกิํ สาณฺฺตา โหติ, น วณฺ์ ปฺริจฺจนาเทตา โหติ, น ฐฺมํ กตฺตา โหติ, น ติตฺถํ ชานาติ, น ปิํตํ ชานาติ, น วิถิํ ชานาติ, น โคจฺรกฺุสโล โหติ, อนวเสสโทหิํ โหติ, เย เต ภิกฺขุ เถรา รตฺตญฺญู จิรปฺพุพฺพิตา สงฺฆปิตรโ สงฺฆปฺรินายกา เต น อติเรกปฺุชาย ปฺุชฺเตตา โหติ

กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ฐฺปนฺณญฺ โหติ, อึฉ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยงฺกิลฺุจ ฐฺปิ จตฺตาริ จ มหาภูตานิ จตฺนฺนญฺ มหาภูตานิ อฺุปาทายฐฺปนฺนติ ยถาภูตํ นปฺุชานาติ เอวํ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ฐฺปนฺณญฺ โหติ

กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ลกฺขณกฺุสโล โหติ, อึฉ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กมฺมลกฺุชโณ พาโล กมฺมลกฺุชโณ ปฺณฺุชิตฺติ ยถาภูตํ นปฺุชานาติ เอวํ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ลกฺขณกฺุสโล โหติ

กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อาสาภฺิกิํ สาณฺฺตา โหติ, อึฉ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อฺุปฺปนฺนํ กามวิตกฺุํ อธิวาเสติ น ปชฺหติ น วิโนเทติ น พฺุยนฺตึกโรติ น อนภาวํ คเมติ อฺุปฺปนฺนํ พฺุยาปาทวิตกฺุํ ... อฺุปฺปนฺนํ วิหิํสาวิตกฺุํ ... อฺุปฺปนฺนํปฺุนฺเน ปาปเก อกฺุสเส ฐฺมเม อธิวาเสติ

¹ อังคุตตรนิกาย เอกาทสกนินบาต เล่ม ๒๔

น ปชหติ น วินเทติ น พุยนุตีกโรติ น อนภาวํ คเมติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น
อาสาฎิกํ สาฎฺฐตา โหติ

กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น วณฺํ ปฏิจฺจาทเตตา โหติ, อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุณา รูปํ
ทิสฺวา นิमितฺตคฺคาคาหิ โหติ อนุพฺยุณฺชนคฺคาคาหิ ยตฺวาธิกฺรณเมนํ จกฺขุณฺหุริยํ อสํวตฺตํ วิหรนฺตุ
อภิขฺฌาโทมนสฺสา ปาปกกา อกฺุสลา ฐมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย น ปฏิปชฺชติ
น รกฺขติ จกฺขุณฺหุริยํ จกฺขุณฺหุริเย น สํวรํ อปชฺชติ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คณฺฐํ
ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน ใญฺญจพฺพํ ฝุสฺสิตฺวา ... มนสา ฐมฺมํ วิญฺญาป
นิमितฺตคฺคาคาหิ โหติ อนุพฺยุณฺชนคฺคาคาหิ ยตฺวาธิกฺรณเมนํ มนินฺหุริยํ อสํวตฺตํ วิหรนฺตุ
อภิขฺฌาโทมนสฺสา ปาปกกา อกฺุสลา ฐมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย น ปฏิปชฺชติ
น รกฺขติ มนินฺหุริยํ มนินฺหุริเย น สํวรํ อปชฺชติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น วณฺํ ปฏิจฺจาทเตตา
โหติ

กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ฐมฺมํ กตฺตา โหติ, อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ยถาสฺตํ ยถาปริยตฺตํ
ฐมฺมํ วิตฺถาเรน ปเรสํ เทเสตา โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ฐมฺมํ กตฺตา โหติ

กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ติตฺถํ ชานาติ, อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขุ พหุสฺสุตา
อาคตาคมา ฐมฺมธฺรา วินยธฺรา มาติกาธฺรา เต กาเลน กาลํ อฺุปสงฺกมิตฺวา น ปริปฺจุจติ
น ปริปลฺหติ อิทํ ภาณฺเต กถํ อิมสฺส โก อตฺถโถติ ตสฺส เต อายสฺมณฺโโต อวิวญฺญเวจ
น วิวรนฺติ อนุตฺตานํกถญจ น อุตฺตานํโกโรติ อเนกวิหิตฺสฺ กงฺขญฺจานิเยสฺ ฐมฺเมสฺ กงฺขํ
น ปฏิวิโนทนฺติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ติตฺถํ ชานาติ

กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปิตํ ชานาติ, อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตถาคตฺปฺเปเวทิตฺเต ฐมฺมวินย
เทสียมาเน น ลภติ อตฺถเวทํ น ลภติ ฐมฺมเวทํ น ลภติ ฐมฺมุปลฺลเวหิตํ ปามุชฺชํ เอวํ โข
ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปิตํ ชานาติ

กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น วีถิํ ชานาติ, อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อญฺจํคิํ มคฺคํ

ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น วีถิํ ชานาติ

กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น โคจรกฺุสโล โหติ, อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตฺตาโร สติปฺภูจฺาเน
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น โคจรกฺุสโล โหติ

กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนวเสสโทหิํ โหติ, อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธา คหปติกา
อภิหฺนุจํ ปวาเรนฺติ จีวรปิณฺฑชปาตเสนาสนคิลาณปจฺจยเมสชฺชปรีกฺษาเรณ ตตฺร ภิกฺขเว ภิกฺขุ
มตฺตํ น ชานาติ ปฏิกฺคฺคฺหมาย เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนวเสสโทหิํ โหติ

กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขุ เถรา รตฺตณฺญ จิรปพฺพิชิตา สงฺฆปิตรโ
สงฺฆปรินายกา เต น อติเรกปฺุชาย ปฺุชตา โหติ, อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขุ เถรา
รตฺตณฺญ จิรปพฺพิชิตา สงฺฆปิตรโ สงฺฆปรินายกา เตสุ น เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฺภูจฺาเปติ
อาวึเจว รโห จ น เมตฺตํ วจิกมฺมํ ... น เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฺภูจฺาเปติ อาวึเจว รโห จ
เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขุ เถรา รตฺตณฺญ จิรปพฺพิชิตา สงฺฆปิตรโ สงฺฆปรินายกา
เต น อติเรกปฺุชาย ปฺุชตา โหติ อิมฺเหิ โข ภิกฺขเว เอกาทสฺหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ
ภพฺโพ อิมฺสุมึ ฌมฺมวินเย วุชฺฐมึ วิรุฬฺหิ เวปฺุลลํ อปชฺชิตฺตํ

เอกาทสฺหิ ภิกฺขเว อญฺเคหิ สมฺนฺนาคโต โคปาลโก ภพฺโพ โคคณฺ์ ปรีหริตฺตํ ผาติกาตฺตํ,
กตเมหิ เอกาทสฺหิ, อธิ ภิกฺขเว โคปาลโก รูปฺณญฺ โหติ, ลกฺขณกฺุสโล โหติ, อาสาฎิกิ
สาฎิตา โหติ, วณฺ์ ปฏิจฺฉาเทตา โหติ, ฐมฺ กตฺตา โหติ, ติตฺถํ ชานาติ, ปีตํ ชานาติ,
วีถิํ ชานาติ, โคจรกฺุสโล โหติ, สาวเสสโทหิํ โหติ, เย เต อฺุสธา โคปิตรโ โคปรินายกา
เต อติเรกปฺุชาย ปฺุชตา โหติ. อิมฺเหิ โข ภิกฺขเว เอกาทสฺหิ อญฺเคหิ สมฺนฺนาคโต โคปาลโก
ภพฺโพ โคคณฺ์ ปรีหริตฺตํ ผาติกาตฺตํ

เอวเมว โข ภิกฺขเว เอกาทสฺหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ ภพฺโพ อิมฺสุมึ ฌมฺมวินเย
วุชฺฐมึ วิรุฬฺหิ เวปฺุลลํ อปชฺชิตฺตํ, กตเมหิ เอกาทสฺหิ, อธิ ภิกฺขุ รูปฺณญฺ โหติ, ลกฺขณกฺุสโล
โหติ, อาสาฎิกิ สาฎิตา โหติ, วณฺ์ ปฏิจฺฉาเทตา โหติ, ฐมฺ กตฺตา โหติ, ติตฺถํ ชานาติ,

ปิตุ ชานาติ, วีถิ ชานาติ, โคจรกุสโล ไหติ, สาวเสสโทหิ ไหติ, เย เต ภิกขุ เถวา
รตตญญ จิรปพพชิตา สงฺฆปิโตโร สงฺฆมปรินายกา เต อติเรกปฺชาย ปฺเชตา ไหติ

กถญจ ภิกขเว ภิกขุ รูปญญ ไหติ, อธิ ภิกขเว ภิกขุ ยงฺกญฺจิ รูป จตฺตาริ จ
มหาภูตานิ จตฺนุนญจ มหาภูตานิ อูปาทายรูปนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ โข ภิกขเว
ภิกขุ รูปญญ ไหติ

กถญจ ภิกขเว ภิกขุ ลกฺขณกุสโล ไหติ, อธิ ภิกขเว ภิกขุ กมฺมลกฺขโณ พาโล
กมฺมลกฺขโณ ปญฺชิตโตติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ ลกฺขณกุสโล ไหติ

กถญจ ภิกขเว ภิกขุ อาสาฎิกิ สานฺเนตา ไหติ, อธิ ภิกขเว ภิกขุ อูปฺปนฺนํ
กามวิตกฺกํ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ อูปฺปนฺนํ พฺยาปาทวิตกฺกํ
... อูปฺปนฺนํ วิหีสาวิตกฺกํ ... อูปฺปนฺนูปฺปนฺเน ปาปกเก อกุสเล ฐมฺเม นาธิวาเสติ ปชหติ
วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ อาสาฎิกิ สานฺเนตา ไหติ

กถญจ ภิกขเว ภิกขุ วณฺํ ปฏฺิจฺฉาเทตา ไหติ, อธิ ภิกขเว ภิกขุ จกฺขุณา รูปํ
ทิสฺวาน นิमितฺตคฺคาหิ ไหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณํ จกฺขุณฺทริยํ อสฺสูตํ วิหรนฺตํ
อภิขุณาโทมนสฺสา ปาปกกา อกุสลา ฐมฺมา อนฺวาสุสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏฺิปชฺชติ รกฺขติ
จกฺขุณฺทริยํ จกฺขุณฺทริเย สํวรํ อปชฺชติ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ...
ชีวฺหาย รสํ ฆายิตฺวา ... กาเยน โฝฏฺจพฺพํ ผุสฺสิตฺวา ... มนฺสา ฐมฺมํ วิญฺญาเยน นิमितฺตคฺคาหิ
ไหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณํ มนฺินฺทริยํ อสฺสูตํ วิหรนฺตํ อภิขุณาโทมนสฺสา
ปาปกกา อกุสลา ฐมฺมา อนฺวาสุสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏฺิปชฺชติ รกฺขติ มนฺินฺทริยํ มนฺินฺทริเย
สํวรํ อปชฺชติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ วณฺํ ปฏฺิจฺฉาเทตา ไหติ

กถญจ ภิกขเว ภิกขุ ฐมฺํ กตฺตา ไหติ, อธิ ภิกขเว ภิกขุ ยถาสฺตํ ยถาปริยตฺตํ
ฐมฺมํ วิตฺถาเวเนน ปเรสํ เทเสตา ไหติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ ฐมฺํ กตฺตา ไหติ

กถญจ ภิกขเว ภิกขุ ติตถัง ชานาติ, อธิ ภิกขเว ภิกขุ เอ เต ภิกขุ พหุสสุตา
 อาคตาคมา ฌมฺมธรา วินยธรา มาติกาธรา เต กालเนน กาลัง อุปสงฺกมิตฺวา ปริปุจฺจติ อิทํ
 ภาษเต กถํ อิมสฺส โก อตฺถเกติ ตสฺส เต อายสฺมฺนฺโต อวิวิญญฺเจว วิวฺรณฺติ อนุตฺตานิ กถญจ
 อุตฺตานิ กโรนฺติ อเนกวิหิตेषุ กงฺขญฺจานิเยสุ ฌมฺเมสุ กงฺขํ วิโนเทนฺติ ปฏิวิโนเทนฺติ เหวํ
 โข ภิกขเว ภิกขุ ติตถัง ชานาติ

กถญจ ภิกขเว ภิกขุ ปีตัง ชานาติ, อธิ ภิกขเว ภิกขุ ตถาคตปฺเปเวทิเต ฌมฺมวินย
 เทสิยมาเน ลภติ อตฺถเวทํ ลภติ ฌมฺมเวทํ ลภติ ฌมฺมุปฺสณฺหิตํ ปามุชฺชํ เหวํ โข ภิกขเว
 ภิกขุ ปีตัง ชานาติ

กถญจ ภิกขเว ภิกขุ วิถී ชานาติ, อธิ ภิกขเว ภิกขุ อริยํ อญฺจฺจนํ มคฺคํ ยถาภุตํ
 ปชานาติ เหวํ โข ภิกขเว ภิกขุ วิถී ปชานาติ

กถญจ ภิกขเว ภิกขุ โคจรกฺสโล โหติ, อธิ ภิกขเว ภิกขุ จตฺตารโ สติปฺนฺจฺจเณ
 ยถาภุตํ ปชานาติ เหวํ โข ภิกขเว ภิกขุ โคจรกฺสโล โหติ

กถญจ ภิกขเว ภิกขุ สาวเสสโทหิ โหติ, อธิ ภิกขเว ภิกขุ สหฺจฺจา คหปติกา
 อภิหฺนฺจํ ปวาเรณฺติ จีวรปิณฺฑทฺปาตเสนาสนคิลานปฺจฺยฆาตฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช
 ตตร ภิกขุ มตฺตํ
 ชานาติ ปฏิคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค เหวํ โข ภิกขเว ภิกขุ สาวเสสโทหิ โหติ

กถญจ ภิกขเว ภิกขุ เอ เต ภิกขุ เถรา รตฺตณฺณ จิริปฺพชิตา สงฺฆปิตรโ
 สงฺฆปริณายกา เต อติเรกปฺุชฺชาย ปฺุชฺชตา โหติ, อธิ ภิกขเว ภิกขุ เอ เต ภิกขุ เถรา
 รตฺตณฺณ จิริปฺพชิตา สงฺฆปิตรโ สงฺฆปริณายกา เตสุ เมตฺตํ กายกมฺมํ ปฺจฺจปฺนฺจฺจเณ
 อาวีเจว รโห จ เมตฺตํ วจีกมฺมํ ... เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปฺจฺจปฺนฺจฺจเณ อาวีเจว รโห จ เหวํ
 โข ภิกขเว ภิกขุ เอ เต ภิกขุ เถรา รตฺตณฺณ จิริปฺพชิตา สงฺฆปิตรโ สงฺฆปริณายกา เต
 อติเรกปฺุชฺชาย ปฺุชฺชตา โหติ

อิเมหิ โข ภิกขเว เอกาทสหิ ธมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกขุ ภพฺโพ อิมสฺมึ ธมฺมวินย
วฑฺฒึ วิฐพฺหึ เวปุลฺลึ อปาชฺชิตฺตุนฺติ.

๗. โคบาลสูตร²

ว่าด้วยองค์ประกอบของผู้เลี้ยงโค

[๑๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย นายโคบาลประกอบด้วยองค์ ๑๑ ประการ เป็นผู้ไม่สามารถเลี้ยงฝูงโคให้เจริญ ให้เพิ่มขึ้นได้ องค์ ๑๑ ประการ อะไรบ้าง คือ นายโคบาลในโลกนี้

๑. ไม่รู้รูปโค	๒. ไม่ฉลาดในลักษณะโค
๓. ไม่กำจัดไขขาง	๔. ไม่ปกปิดแผล
๕. ไม่สูมไฟ	๖. ไม่รู้ทำน้ำ
๗. ไม่รู้ว่าโคดื่มมาแล้ว	๘. ไม่รู้ทาง
๙. ไม่ฉลาดในที่หากิน	๑๐. รีดนมไม่ให้เหลือ

๑๑. ไม่บูชาโคผู้ทั้งหลายที่เป็นพ่อโค เป็นจ่าฝูง ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง
ภิกษุทั้งหลาย นายโคบาลประกอบด้วยองค์ ๑๑ ประการนี้แล เป็นผู้ไม่สามารถจะ
เลี้ยงฝูงโคให้เจริญ ให้เพิ่มขึ้นได้ ฉนฺโต

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๑๑ ประการก็ฉนฺตนั้นเหมือนกัน เป็นผู้ไม่
สามารถถึงความเจริญงอกงามไพบุลฺยในธรรมวินัยได้ ธรรม ๑๑ ประการ อะไรบ้าง คือ
ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. ไม่รู้รูป	๒. ไม่ฉลาดในลักษณะ
๓. ไม่กำจัดไขขาง	๔. ไม่ปกปิดแผล
๕. ไม่สูมไฟ	๖. ไม่รู้ทำน้ำ
๗. ไม่รู้ธรรมที่ดื่มแล้ว	๘. ไม่รู้ทาง
๙. ไม่ฉลาดในโคจร	๑๐. รีดนมไม่ให้เหลือ

² พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาร

๑๑. ไม่บูชาภิกษุทั้งหลายผู้เป็นเถระ เป็นรัตตัญญู เป็นผู้บวชนาน เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายกด้วยการบูชาอย่างยิ่ง

ภิกษุไม่รู้รูป เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไม่รู้ชัดรูปอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความเป็นจริงว่า “มหาภูตรูป ๔ และอุปาทายรูป ๔” ภิกษุเป็นผู้ไม่รู้รูป เป็นอย่างนี้แล

ภิกษุไม่ฉลาดในลักษณะ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไม่รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า “คนพาลมีกรรมเป็นลักษณะ บัณฑิตมีกรรมเป็นลักษณะ” ภิกษุไม่ฉลาดในลักษณะเป็นอย่างนี้แล

ภิกษุไม่กำจัดไขขาง เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รับกามวิตกที่เกิดขึ้น ไม่ละ ไม่บรรเทา ไม่ทำให้สิ้นสุด ไม่ทำให้ถึงความเกิดขึ้นไม่ได้อีกต่อไป รับพยาบาทวิตกที่เกิดขึ้น ... รับวิหิงสาวิตกที่เกิดขึ้น ... รับบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วเกิดขึ้นอีก ไม่ละ ไม่บรรเทา ไม่ทำให้ สิ้นสุด ไม่ทำให้ถึงความเกิดขึ้นไม่ได้อีกต่อไป ภิกษุไม่กำจัดไขขางเป็นอย่างนี้แล

ภิกษุไม่ปกปิดแผล เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เห็นรูปทางตาแล้วรวบถือ แยกถือ ไม่ปฏิบัติเพื่อสำรวมในจักขุนทรีย์ ซึ่งเมื่อไม่สำรวมแล้วก็เป็นเหตุให้ถูกบาปอกุศลธรรมคืออภิชฌาและโทมนัสครอบงำได้ ไม่รักษาจักขุนทรีย์ ไม่ถึงความสำรวมในจักขุนทรีย์ ฟังเสียงทางหู ... ดมกลิ่นทางจมูก ... ลิ้มรสทางลิ้น ... ถูกต้องโณภูฐัพพะทางกาย ... รู้แจ้งธรรมารมณฺ์ทางใจแล้ว รวบถือ แยกถือ ไม่ปฏิบัติเพื่อสำรวมในมโนทรีย์ ซึ่งเมื่อไม่สำรวมแล้วก็เป็นเหตุให้ถูกบาปอกุศลธรรมคืออภิชฌาและโทมนัสครอบงำได้ ไม่รักษามโนทรีย์ ไม่ถึงความสำรวมในมโนทรีย์ ภิกษุไม่ปกปิดแผลเป็นอย่างนี้แล

ภิกษุไม่สุ่มไฟ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไม่แสดงธรรมตามที่ฟังมาแล้ว ตามที่เล่าเรียนมาแล้ว แก่คนอื่น ๆ โดยพิสดาร ภิกษุไม่สุ่มไฟเป็นอย่างนี้แล

ภิกษุไม่รู้ทำน้ำ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เข้าไปหาภิกษุผู้เป็นพหูสูต ผู้เรียนจบคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกาตามเวลาสมควร ไม่สอบถามไต่ถามว่า “พุทธพจน์นี้เป็นอย่างไร เนื้อความ

แห่งพุทธพจน์นี้เป็นอย่างไร” ท่านผู้คงแก่เรียนเหล่านั้นไม่เปิดเผยธรรมที่ยังไม่ได้เปิดเผย ไม่ทำให้ง่ายซึ่งธรรมที่ยังไม่ทำให้ง่าย และไม่บรรเทาความสงสัยในธรรมที่น่าสงสัยหลายอย่าง แก่ภิกษุเหล่านั้น ภิกษุไม่รู้ทำน้าเป็นอย่างไรแล

ภิกษุไม่รู้ธรรมที่เต็มแล้ว เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไม่ได้ความปลาบปลื้มอิงอรรถ ไม่ได้ความปลาบปลื้มอิงธรรม ไม่ได้ปราโมทย์ที่ประกอบด้วยธรรมในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วซึ่งผู้อื่นแสดงอยู่ ภิกษุไม่รู้ธรรมที่เต็มแล้วเป็นอย่างไรแล

ภิกษุไม่รู้ทาง เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไม่รู้ปริยมรรคมีองค์ ๘ ตามความเป็นจริง ภิกษุไม่รู้ทางเป็นอย่างไรแล

ภิกษุไม่ฉลาดในโคจร เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไม่รู้สติปฏิฐาน ๔ ตามความเป็นจริง ภิกษุไม่ฉลาดในโคจรเป็นอย่างไรแล

ภิกษุรีดนมไม่ให้เหลือ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไม่รู้จักประมาณเพื่อจะรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลาน ปัจจัยเภสัชชบิหารที่พวกคหบดีผู้มีศรัทธาปวารณานำไปถวายเฉพาะ ภิกษุรีดนมไม่ให้เหลือเป็นอย่างไรแล

ภิกษุไม่บูชาเหล่าภิกษุผู้เป็นเถระ เป็นรัตต์ัญญู เป็นผู้บวชนาน เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายก ด้วยการบูชาอย่างยิ่งเป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไม่เข้าไปตั้งเมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลังในเหล่าภิกษุผู้เป็นเถระ เป็นรัตต์ัญญู เป็นผู้บวชนาน เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายก ภิกษุไม่บูชาเหล่าภิกษุผู้เป็นเถระ เป็นรัตต์ัญญู เป็นผู้บวชนาน เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายก ด้วยการบูชาอย่างยิ่งเป็นอย่างไรแล

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๑๑ ประการนี้แล เป็นผู้ไม่สามารถถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในธรรมวินัยได้

นายโคบาลประกอบด้วยองค์ ๑๑ ประการ เป็นผู้สามารถจะเลี้ยงฝูงโคให้เจริญให้เพิ่มขึ้นได้ องค์ ๑๑ ประการ อะไรบ้าง คือ นายโคบาลในโลกนี้

๑. รู้รูปโค	๒. ฉลาดในลักษณะโค
๓. กำจัดไขขา	๔. ปกปิดแผล
๕. สุ่มไฟ	๖. รู้ทำน้ำ
๗. รู้ว่าโคดื่มแล้ว	๘. รู้ทาง
๙. ฉลาดในที่หากิน	๑๐. รีดนมให้เหลือ

๑๑. บุชาโคผู้ทั้งหลายที่เป็นพ่อโค เป็นจำฝูง ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง ฤทธิทั้งหลาย นายโคบาลประกอบด้วยองค์ ๑๑ ประการนี้แล จึงเป็นผู้สามารถจะเลี้ยงฝูงโคให้เจริญ ให้เพิ่มขึ้นได้ ฉนโค

ฤทธิประกอบด้วยธรรม ๑๑ ประการ ก็ฉนนั้นเหมือนกัน เป็นผู้สามารถถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในธรรมวินัยนี้ได้ ธรรม ๑๑ ประการ อะไรบ้าง คือ ฤทธิในธรรมวินัยนี้

๑. รู้รูป	๒. ฉลาดในลักษณะ
๓. กำจัดไขขา	๔. ปกปิดแผล
๕. สุ่มไฟ	๖. รู้ทำน้ำ
๗. รู้ธรรมที่ดื่มแล้ว	๘. รู้ทาง
๙. ฉลาดในโคจร	๑๐. รีดนมให้เหลือ

๑๑. บุชาฤทธิทั้งหลายผู้เป็นเถระ เป็นรัตตัญญู เป็นผู้บวชนาน เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายกด้วยการบูชาอย่างยิ่ง

ฤทธิรู้รูป เป็นอย่างไร

คือ ฤทธิในธรรมวินัยนี้รู้ชัดรูปอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความเป็นจริงว่า “มหาภูตรูป ๔ และอุปาทายรูป ๔” ฤทธิรู้รูปเป็นอย่างนี้แล

ฤทธิฉลาดในลักษณะ เป็นอย่างไร

คือ ฤทธิในธรรมวินัยนี้รู้ชัด ตามความเป็นจริงว่า “คนพาลมีกรรมเป็นลักษณะ บัณฑิตมีกรรมเป็นลักษณะ” ฤทธิฉลาดในลักษณะเป็นอย่างนี้แล

ฤทธิกำจัดไขขา เป็นอย่างไร

คือ ฤทธิในธรรมวินัยนี้ไม่รับกามวิตกที่เกิดขึ้น ละ บรรเทา ทำให้สิ้นสุด ทำให้ถึงความเกิดขึ้นไม่ได้อีกต่อไป ไม่รับพยาบาทวิตกที่เกิดขึ้น ... ไม่รับวิหิงสาวิตก ที่เกิดขึ้น ... ไม่

รับบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วเกิดขึ้นอีก ละ บรรเทา ทำให้สิ้นสุด ทำให้ถึงความเกิดขึ้น
ไม่ได้อีกต่อไป ภาิกษุกำจัดไข่ขวาง เป็นอย่างนี้แล

ภาิกษุปกปิดแผล เป็นอย่างไร

คือ ภาิกษุในธรรมวินัยนี้เห็นรูปทางตาแล้วไม่รวบถือ ไม่แยกถือ ปฏิบัติเพื่อสำรวมใน
จักขุนทรีย์ ซึ่งเมื่อไม่สำรวมแล้วก็เป็นเหตุให้ถูกบาปอกุศลธรรมคืออกิขณาและโทมนัส
ครอบงำได้ จึงรักษาจักขุนทรีย์ ถึงความสำรวมในจักขุนทรีย์ ฟังเสียงทางหู ... ดมกลิ่นทาง
จมูก ... ลิ้มรสทางลิ้น ... ถูกต้องโณภูจู้พะทางกาย ... รู้แจ้งธรรมารมณท์ทางใจแล้ว ไม่รวบ
ถือ ไม่แยกถือ ปฏิบัติเพื่อสำรวมในมนนินทรีย์ ซึ่งเมื่อไม่สำรวมแล้วก็เป็นเหตุให้บาปอกุศล
ธรรมคืออกิขณาและโทมนัสครอบงำได้ จึงรักษามนินทรีย์ ถึงความสำรวมในมนนินทรีย์
ภาิกษุปกปิดแผลเป็นอย่างนี้แล

ภาิกษุสุมไฟ เป็นอย่างไร

คือ ภาิกษุในธรรมวินัยนี้แสดงธรรมตามที่ฟังมาแล้ว ตามที่เล่าเรียนมาแล้วแก่คนอื่น ๆ
โดยพิสดาร ภาิกษุสุมไฟเป็นอย่างนี้แล

ภาิกษุรู้ทำน้ำ เป็นอย่างไร

คือ ภาิกษุในธรรมวินัยนี้เข้าไปหาภาิกษุทั้งหลายผู้เป็นพหูสูต ผู้เรียนจบคัมภีร์ ทรง
ธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกาตามเวลาสมควร สอบสวนไต่ถามว่า “พุทพพจนี้เป็นอย่างไ
เนื้อความแห่งพุทพพจนี้เป็นอย่างไ” ทานผู้คงแก่เรียนเหล่านั้นยอมเปิดเผยธรรมที่ยังไม่ได้
เปิดเผย ทำให้ง่ายซึ่งธรรมที่ยังไม่ได้ทำให้ง่าย และบรรเทาความสงสัยในธรรมที่น่าสงสัย
หลายอย่างแก่ภาิกษุนั้น ภาิกษุรู้ทำน้ำเป็นอย่างนี้แล

ภาิกษุรู้ธรรมที่ดื่มแล้ว เป็นอย่างไร

คือ ภาิกษุในธรรมวินัยนี้ได้ความปลาบปลื้มอิงอรรถ ได้ความปลาบปลื้มอิงธรรม ได้
ปราโมทย์ที่ประกอบด้วยธรรมในธรรมวินัย ที่ตถาคตประกาศแล้วซึ่งผู้อื่นแสดงอยู่ ภาิกษุ
รู้ธรรมที่ดื่มแล้วเป็นอย่างนี้แล

ภาิกษุรู้ทาง เป็นอย่างไร

คือ ภาิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ورىมรรคมีองค์ ๘ ตามความเป็นจริง ภาิกษุรู้ทางเป็นอย่าง
นี้แล

ภาิกษุฉลาดในโคจร เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้สติปัญญาฐาน ๔ ตามความเป็นจริง ภิกษุฉลาดในโคจรเป็น
อย่างนี้แล

ภิกษุรีดนมให้เหลือ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักประมาณเพื่อจะรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัย
เภสัชชบิหารที่พวกคหบดีผู้มีศรัทธาปวารณานำไปถวายเฉพาะ ภิกษุรีดนมให้เหลือเป็น
อย่างนี้แล

ภิกษุเป็นผู้บูชาภิกษุทั้งหลายผู้เป็นเถระ เป็นรัตตัญญู เป็นผู้บวชนาน เป็นสังฆบิตร
เป็นสังฆปริณายก ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เข้าไปตั้งเมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม
ทั้งต่อหน้าและลับหลังในเหล่าภิกษุผู้เป็นเถระ เป็นรัตตัญญู เป็นผู้บวชนาน เป็นสังฆบิตร
เป็นสังฆปริณายก ภิกษุบูชาภิกษุทั้งหลายผู้เป็นเถระ เป็นรัตตัญญู เป็นผู้บวชนาน เป็นสังฆ
บิตร เป็นสังฆปริณายก ด้วยการบูชาอย่างยิ่งเป็นอย่างนี้แล

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๑๑ ประการนี้แล เป็นผู้สามารถถึงความ
เจริญออกงามไพบูลย์ในธรรมวินัยนี้

โคपालสูตรที่ ๗ จบ
